

ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ В МОВНІЙ КОМУНІКАЦІЇ (НА МАТЕРІАЛІ КОМП'ЮТЕРНОГО ДИСКУРСУ)

У сучасних дослідженнях мови все більше уваги приділяють не лише її структурі, а й тому, як вона пов'язана з людським світосприйняттям. Зміна наукових підходів до ролі культурного й соціального контексту у формуванні мовних категорій спричинила переосмислення поняття статі, яке раніше розглядалося тільки як біологічний фактор. Ця тенденція знайшла відображення в українському мовознавстві, що втілено в дослідженнях гендерної тематики на матеріалі лексики та фразеології, соціолінгвістичних розвідках, аналізі мовленнєвої поведінки різних статей. Комплексний аналіз гендерно маркованих мовних одиниць представлений у роботах Алли Мартинюк, а лінгвістичні аспекти гендерних характеристик детально розкрито в дисертації Оксани Козачишиної. Необхідність використання нової термінології в рамках антропоцентричного (сконцентрованого на людині) підходу до вивчення всіх аспектів людської особистості стала причиною введення в науку поняття «гендер». Він трактується як соціально зумовлений і соціально відтворений феномен та є одним із тих параметрів особистості, що відображені в мові. Відповідно гендер може бути розглянутий як параметр дослідження в лінгвістиці. Метою нашої роботи є виявлення особливостей мовних засобів у спілкуванні чоловіків та жінок на матеріалах комп'ютерного дискурсу.

Гендер (англ. gender – стать, рід, сорт) – це динамічні, культурно визначені, соціальні характеристики чоловіків та жінок. Уявлення про належну поведінку осіб двох статей, в основі яких лежать гендерні стереотипи, значною мірою впливають на особливості мовлення чоловіків та жінок. Ще в дитинстві хлопчиків орієнтують на те, що вони повинні «говорити грубо», а дівчаткам же слід розмовляти, «як леді». Ці особливості мовлення проявляються й у комп'ютерному дискурсі. За результатами досліджень виявлено, що мовленню чоловіків України в соціальних мережах притаманні такі ознаки: широке вживання складних синтаксичних конструкцій, складнопідрядних речень: Якщо не виходить вирішити завдання, просто перерахуйте умову; велика кількість вставних слів, які мають значення констатації факту; лаконізм, суха констатація фактів; часте використання абстрактних іменників: «роблю діло, а не жарти»; вживання активних конструкцій, що презентують певні поведінкові стратегії: Нарешті закінчив проєкт. Хороший досвід, рухаємося далі»; незначна кількість окличних й

питальних речень; поодинокі використання емодзі, і зазвичай лише тоді, коли це необхідно для передачі конкретного емоційного значення без деталізації.

У мовленні українських жінок у соціальних мережах можна помітити часте, порівняно з чоловіками, вживання пасивних дієслівних конструкцій: «потрібно вести себе гідно»; висловів, що передають категоричність у висловлюванні: «нікому нічого не повинна»; порівняльних зворотів з часткою «як», «ніби»: «поводитись як люди»; емоційних слів, гіпертрофованих оцінок та зменшувально-пестливих форм: «гарнесенький»; питальних речень, перепитувань, форм вибачень, виправдань, слів згоди чи висловів для самоприниження: «от я дурне»; слів, що вказують на їхню силу та незалежність, фемінітивів: «авторка книги...»; смайликів і символів, які допомагають їм відтворювати емоційні акценти, надаючи текстовому повідомленню індивідуальності та дружнього тону.

Окрім відмінностей у різних аспектах гендерної комп'ютерної комунікації, виявлено й схожі риси. До негативних особливостей онлайн-спілкування українців належить низький рівень толерантності до альтернативних думок. Це проявляється у формах знецінення позиції опонента або категоричних висловлюваннях. З початком повномасштабного вторгнення ця тенденція лише посилилася. Ще однією характерною рисою є грубість та різкість у висловлюваннях, що проявляється в прямолінійній критиці та використанні емоційно забарвлених, а іноді й нецензурних виразів: «Більш ідіотичної думки я ще не чув», «хворі на голову». Такі висловлювання зазвичай не залишають простору для компромісу й можуть чинити психологічний тиск на співрозмовника.

Водночас, серед позитивних особливостей українського комп'ютерного дискурсу слід відзначити підтримку та солідарність. Українці часто виявляють емпатію один до одного під час масованих обстрілів та кризових ситуацій через дописи й повідомлення в соціальних мережах: «Тримайся, ми всі з тобою, якщо потрібна допомога – не соромся писати!» Використання національних і культурних елементів також є позитивною рисою. Українці активно звертаються до символіки, фразеологізмів, пісенних цитат або історичних відсилок, що надає їхньому мовленню глибини та підкреслює національну ідентичність.

Отже, комп'ютерний дискурс українців містить як відмінності, так і спільні риси для чоловіків та жінок. Їхні мовленнєві особливості відображають культурні й соціальні аспекти та є невід'ємною частиною процесу формування особистісної ідентичності. Зокрема, спостерігаються відмінності в стилі, емоційній насиченості та використанні мови для самовираження. Водночас обидві групи об'єднує схильність до прямолінійності, солідарності, використання національних символів і гумору, що сприяє зміцненню соціальної єдності, особливо в кризових ситуаціях. Це підтверджує, що

комп'ютерне мовлення відображає емоційний та культурний стан суспільства й може слугувати інструментом підтримки та взаємодопомоги.